

TERUGBLIK

Gedeporteerd naar Bramsche Verslag ledenavond 26 april 1996

Deze avond begon, traditiegetrouw op de ledenavond van maart, met de jaarlijkse ledenvergadering. Voor een verslag van dit deel van de avond verwijs ik naar het verslag van de secretaris, elders in dit nummer.

Na een half uur was het zover dat de heer Edelstein het woord kon voeren over de gebeurtenissen op 23 oktober 1944, toen er in Hilversum een razzia werd gehouden, en over alles wat er daarna met de toen opgepakte mannen is gebeurd. Over die gebeurtenissen schreef ik al eerder in *Eigen Perk* 1994/3. Wat de heer Edelstein vooral opviel was, dat er maar weinig officiële geschiedschrijving over te vinden is. En dat is vreemd, want het gaat om een toch niet gering voorval: minstens 1500 Hilversumse mannen van tussen de 17 en 50 jaar zijn op één dag weggevoerd, waarvan er uiteindelijk ongeveer 1000 in Bramsche en omgeving en in het Ruhrgebied terecht zijn gekomen om daar voor de Duitsers dwangarbeid te verrichten. De omstandigheden waaronder deze mannen in Duitsland moesten leven waren ronduit slecht en minstens 15% van hen heeft Hilversum nooit meer terug gezien.

Toch was het niet uitsluitend narigheid waarover de heer Edelstein ons verhaalde. Wel werden de Hilversumse mannen aanvankelijk door de Bramschenaren met de nek aangekeken, maar dat kwam doordat de bewoners van Bramsche aanvankelijk het idee hadden dat de Hilversummers vrijwillig naar Duitsland waren gekomen. Toen dit misverstand eenmaal uit de weg was geruimd hebben veel Bramschenaren er alles aan gedaan de Hilversummers zoveel mogelijk te helpen. Zo stond de deur van pastor Aden van de Lutherse Kerk altijd open voor de weggevoerden. En veel Bramschenaren hielpen de Hilversummers aan kleren, voedsel en dergelijke. Er zijn zelfs verhalen van Hilversummers die bij families in Bramsche naar de Engelse radio mochten komen luisteren. Onnodig te vermelden dat ook de Bramschenaren zware straffen riskeerden voor hun hulp.

De heer Edelstein sloot zijn verhaal af met een

oproep naar de Gemeente toe om:

- a) de boeken van De la Rive Box en van Bertie Ham te erkennen als officiële weergave van de gebeurtenissen, omdat die boeken bij wetenschappelijk onderzoek (door de Universiteit van Osnabrück) vrij nauwkeurig het gebeurde weergeven;
- b) een openbare gedenkplaats voor de razzia aan te leggen;
- c) een verzoenend vriendschapsgebaar richting Bramsche te maken (daarbij eraan herinnerend dat Bramsche in 1997 900 jaar bestaat, wat een goede aanleiding is).

Na de pauze werden er dia's getoond die Cees van Aggelen en ondergetekende hadden gemaakt van het huidige Bramsche, en speciaal van die plekken die in het verhaal van de razzia een belangrijke rol hebben gespeeld. Aardig was dat er in de zaal een aantal mannen zaten die indertijd in Bramsche hebben gezeten. Voor hen was het vooral een "sentimental journey" naar het oude Bramsche, waarvan nog veel bewaard is gebleven.

Als aanvulling op het verhaal van de heer Edelstein wil ik hier nog opmerken dat het verhaal van de razzia wat uitgebreider is dat alleen de gebeurtenissen in en rond Bramsche. Zo kwam een groep van ca 200 Hilversummers terecht in Hamm om vandaar verder gevoerd te worden naar Bielefeld, waar ook zij moesten werken aan het aanleggen van spoorlijnen. Een andere groep Hilversummers die bij de razzia werd opgepakt, kwam per fiets in Ede en omgeving terecht, waar ze in de buurt van Arnhem versperding tegen de geallieerden moesten aanleggen. En om het verhaal nog verder uit te breiden: op 23 november 1944 schijnt er nog een razzia te zijn geweest, waarbij er weer een groep mannen werd opgepakt. Deze groep moest naar Huizen lopen om daar met enkele binnenvaartschepen naar Zwolle vervoerd te worden. Onderweg zijn deze schepen vanuit de lucht nog beschoten, waarbij ook doden te betreuren waren. Over deze laatste razzia is in de geschiedschrijving echter al helemaal niets meer terug te vinden. Er valt dus nog veel te onderzoeken.

EJP